

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (2)

ISSN: 2992-8982 <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, may.
2-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLAR TAHLILINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'NALISHLARI	12
Xudoyberdiyev Ulug'bek Axmad o'g'li	
O'ZBEKISTON KOMPANIYALARIDA DIVIDEND SIYOSATI JOZIBADORLIGINI OSHIRISH	16
Shermuxamedov Akmal Komiljonovich	
РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФИНТЕХА И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА	21
Салимова Зиёда Рустамжон қизи	
ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARIDA YO'QOTISHLAR HISOBI UCHUN ISHCHI HISOBVARAQLARI TIZIMINI ISHLAB CHIQUISH	27
Xojimurodov Zuxriddin Shukurullo o'g'li	
RAQAMLI MUHITDA BANK XIZMATLARINI MASOFADAN KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	32
Azlarova Aziza Axrorovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SOLIQ ORGANLARI FAOLIYATINI SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	36
Soyibova Matluba Ahmedboyevna	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	41
M.O. Yo'ldoshova	
NARXLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY KONSEPSIYASI SIFATIDA DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISH	45
Anvar Deberdiyev	
SOLIQ MA'MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISH YO'LLARI	49
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
STARTAP EKOTIZIMLARINI RAG'BATLANTIRISHNING SOLIQ MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: GLOBAL MUAMMOLAR VA HUDUDIIY IMKONIYATLAR	55
Ishimova Mohinur Absalomovna	
UMUMIY OVQATLANISH TIZIMIDA B2B MARKETINGINI JORII ETISH. (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	61
Zakirova Gulnoza Quدراتovna, Aliyeva Gulnora Ildarovna	
TIBBIYOT TASHKIOTLARIDA NOMOLIVAVIY AKTIVLAR HISOBI AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	67
Iskanov Xoljigit Nurkosimovich	
RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH MARKAZIDA ICHKI AUDIT TIZIMINI TASHIL ETISH AMALIYOTI	73
Suyunov Yorqin Bekmurodovich, Nazarov Ubaydulla Abdumannapovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	79
Yuldashev Akmal Kiyomovich	
TOG'-KON KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIM HOLATINI BAHOLASH VA IQTISODIIY SAMARADORLIK ZAXIRALARINI ANIQLASH	83
Abirova Nargizabonu	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI VA ULARNING MILLIIY RIVOJLANISHI	88
Turayev Abduvohid Kuldashevich	

IQTISODIYOTNING INNOVATSION TARAQQIYOTI SHAROITIDA MEHNAT RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	93
Artiqova O'g'iljon Zafar qizi	
O'ZBEKISTON MILLIY TELERADIOKOMPANIYASI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SEMIR MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	101
Rustamov Zafar	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH TANNARXINI PASAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	107
Metyakubov Azamat Djumanazarovich	
BUXORO ARK ANSAMBLI TURISTIK SIG'IM IMKONIYATLARINI BAHOLASH	111
Sulaymonova Malika Maxmudovna, Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПЛАНИРОВАНИЯ, КОНТРОЛЯ И АНАЛИЗА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ НА МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	116
Муродов Шавкатжон Фарходович, Зайналов Ж. Р.	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDAGI INVESTITSION LOYIHALARNI AMALGA OSHIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	121
Ochildiyeva Naima Mengziya qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
TIJORAT BANKLARINING KREDITLASH AMALIYOTIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	127
Melibayev Sodir Adilovich	
TIJORAT BANKLARI RENTABELLIGINI TA'MINLASHDA AKTIVLAR VA REGULYATIV KAPITALNING O'RNI	135
Sheraliev Abbos Xolmuminovich	
DIGITAL TRANSFORMATION OF DECISION-MAKING IN THE NATIONAL ELECTRICITY GRID OF UZBEKISTAN	140
Abdumalik A. Djumanov, Mukhlisa M. Gafurova, Tursunmurod R. Sobirov	
VIRTUAL IQTISODIYOTNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI	147
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
O'ZBEKISTON QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINING RIVOJLANISH HOLATI VA INSTITUTSIONAL TUZILMASI.....	152
Shamsiddinov Ne'matjon Ashurali o'g'li	
ASOSIY VOSITALAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	157
To'ychiyeva Dilnoza Farxod qizi	
ELEKTRON TIJORAT BOZORIDA RISKLARNI BAHOLASH MASALALARI	162
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
UY-JOY BOZORINI IPOTEKA KREDITLASH AMALIYOTI ORQALI INTEGRATSIYA QILISH: O'ZBEKISTON SHAROITIDA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	166
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
HUDUDIY INVESTITSIYA TARKIBINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA DINAMIK TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	171
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI KREDITLASH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	175
Bo'taev O'tkir Eshboevich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHNING INNOVATSION USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	181
Umarova Malika Nematjanovna	
РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ЗЕЛЕННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ КАК ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	187
Рахмонов Джамшид Одил угли	

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ КУЛЬТУРЫ УЗБЕКИСТАНА.....	194
Абдусаламова Фарогат Сунатиллаевна	
BANK XIZMATLARI KO'RSATISH MEZONLARINI ANIQLASH VA ULARNI BAHOLASH.....	200
Avazbek Jo'rayev	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK OMILLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	207
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	211
Berdimuratov Kuanishbay Genjebaevich	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ ПРОЕКТОВ И ПРОГРАММ.....	215
Абдулаттоев Абдухакимжон Абдулхамид угли	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISH STRATEGIYASI.....	228
Mohichexra Melikovna Mo'minova	
INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI: XALQARO TAJRIBA TAHLILI	233
Dilbar Xasanovna Aslanova, Usmanova Zumrad Islamovna	
TA'LIM TIZIMIDA MARKETING YONDASHUVI VA TAMOYILLARINI QO'LLASHNING NAZARIY ASOSLARI	239
Musayeva Shoira Azimovna, Raxmonova Aziza Tolibovna	
MEHMONXONALAR VA OILAVIY MEHMON UYLARI RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI	245
Boynazarov Ulug'bek Egamberdiyevich	
HUDUDLARNING TURISTIK SALOHİYATIDAN FOYDALANISH ORQALI ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	250
Daminov Mirvoxid Isroilovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MAKROIQTISODIY VA TARMOQ KO'RSATKICHLARI ASOSIDA TAHLIL	255
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING INNOVATION SAMARADORLIKKA TA'SIRI	264
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
ИССЛЕДОВАНИЕ АКТИВНОСТИ И СТАБИЛЬНОСТИ КАТАЛИЗАТОРОВ В ПРОЦЕССЕ ГИДРООЧИСТКИ НЕФТЕПРОДУКТОВ И ИХ РОЛЬ В ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ.....	271
Тураев Баходир Тиркашевич, Махманов Дониёр Махманович	
SURXONDARYO VILOYATI HUDUDIY TURIZM BOZORINING MARKETING TAMOYILLARI ASOSIDAGI KOMPLEKS TAHLILI	276
Namozov Shahzod Maxmud o'g'li	
INNOVATIVE TRANSFORMATION PROCESSES AND ADVANCED INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE FIELD OF AGRICULTURAL SERVICES.....	282
Djurayeva Dilnoza Davronovna, Boltayeva Shakhnoza Bebudovna	
COMPARISON OF HOSPITAL-BASED AND HOME-BASED REHABILITATION AFTER CERVICAL SPINE SURGERY IN UZBEKISTAN	290
Shokhrukh Ziyavaddinov	
O'ZBEKISTON AKSIYADORLIK JAMIYATLARI MOLIYAVIY KOEFFITSIYENTLARI TAHLILI	299
Norqulov Mirsaid To'lqin o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	306
Turdiyev Izatulla Ollaqulovich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA IJARA HISOBI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	312
Xoliqulova Yulduz Panji qizi	

ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGIGA RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSIYALARNING O'RNI: XORIJ TAJRIBASI	317
Mavlonov Ozod Ulug'bekovich	
QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING XORIJIY DAVLATLAR ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI MAMLAKATIMIZDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	322
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA BOSHQARISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	330
Boltayev Zokirjon Otanazarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO'LOV QOBILIYATINI TA'MINLASHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI.....	334
Adilova Zohida Ikromjonovna	
MOLIYAVIY AKTIVLAR TARKIBIDAGI DEBITORLIK QARZDORLIKLARINI MHXS TALABLARI ASOSIDA BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	339
Umurzakov Dilshodbek Hakimovich	
ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕНЕДЖМЕНТА В УСЛОВИЯХ УДАЛЁННОЙ РАБОТЫ	345
Хамидов Далер Дилшодович	
ISMOIL SOMONIY MAQBARASINING TURISTIK SIG'IMINI BAHOLASH: BUXORO TARIXIY MARKAZI MISOLIDA.....	351
Choriyeva Dilovar Tohir qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
CONSUMER TRUST IN UZBEKISTAN'S E-COMMERCE	356
Erkin Shavqiyev Professor, Ulugmurodov Farkhod	
IMPROVING THE FINANCING SYSTEM OF EXPORT ACTIVITIES OF SMALL BUSINESS ENTITIES.....	362
Karamatdinova Aysawle Parakhatovna	
XORIJIY OLIY TA'LIM MUASSASALARINING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI TAHLILI: O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	369
Sharopova Nafosat, Xolmamatov Diyorbek	
SURXONDARYO VILOYATIDA MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	374
Islomov Bobur Bahodir o'g'li	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALARGA AMORTIZATSIYA HISOBLASH USULLARI VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAKOMILLASHTIRISH	380
Xasanov Shoxrux Raximjonovich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA REAL SEKTOR KORXONALARINING ROLI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	385
Sobitova Ra'no Solidjonovna, Babaxadjayev Firdavs Bahodir o'g'li	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEK CONSULTING SERVICES MARKET AND METHODS FOR ASSESSING THE POTENTIAL FOR ATTRACTING INVESTMENTS	388
Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
RESPUBLIKAMIZDA UMUMIY OVQATLANISH SOHASI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARDAN FOYDALANISH.....	394
Kalanova Moxigul Baxritdinova	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA KORXONA BOSHQARUVINING TASHKILY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	399
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi, Yoqubov Madaminbek Abdurahim o'g'li	

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyotda raqamli transformatsiya jarayonlari korxonalar faoliyatining barcha jihatlarini tubdan o'zgartirib, boshqaruv tizimlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), bulutli hisoblash va IoT (Internet of Things) kabi texnologiyalarning keng joriy etilishi natijasida korxonalarda boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayoni sezilarli darajada tezlashib, aniqlik va samaradorlik darajasi oshmoqda [1]. Shu nuqtai nazardan, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik modernizatsiya jarayoni, balki korxonalar boshqaruvining tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarini qayta shakllantiruvchi kompleks tizim sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya korxonalarda resurslar taqsimotining samaradorligini oshirish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va innovatsion faoliyatni jadallashtirish orqali umumiy iqtisodiy natijalarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [2]. Xususan, sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish omillari — mehnat, kapital va bilim resurslari o'rtasidagi muvozanatni qayta shakllantirib, ularning optimal kombinatsiyasini ta'minlaydi hamda umumiy omil samaradorligini oshiradi¹. Bundan tashqari, raqamli transformatsiya innovatsion faoliyatni rag'batlantirib, korxonalarining raqobatbardoshligini kuchaytiradi va bozor sharoitlariga moslashuvchanligini oshiradi² (1-jadval).

1-jadval. Raqamli transformatsiyaning korxonalar boshqaruviga ta'sir yo'nalishlari³

No	Yo'nalishlari	Mazmuni	Sohaga ta'siri
1	Boshqaruv jarayonlari	Qaror qabul qilishni avtomatlashtirish va raqamlashtirish	Tezkor va aniq boshqaruv qarorlari
2	Axborot oqimlari	Ma'lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash	Shaffoflik va nazorat darajasi oshadi
3	Tashkiliy tuzilma	Moslashuvchan va tarmoqlangan boshqaruv tizimi	Moslashuvchanlik va innovatsion faollik oshadi
4	Mijozlar bilan aloqalar	CRM va raqamli platformalar orqali integratsiya	Mijozlar qoniqishi va sodiqligi oshadi
5	Resurslarni boshqarish	ERP tizimlari orqali resurslarni optimallashtirish	Xarajatlar qisqaradi va samaradorlik oshadi

Ushbu jadvalda raqamli transformatsiyaning korxonalar boshqaruviga ta'sir etuvchi asosiy yo'nalishlari tizimli ravishda yoritilib, uning tashkiliy-iqtisodiy samaradorlikka ta'siri ochib berilgan.

So'nggi yillarda raqamli transformatsiyaning iqtisodiy ahamiyati yanada ortib bormoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, global raqamli transformatsiya bozori hajmi 2025-yilda 1,3 trillion AQSh dollariga yetib, 2033-yilga borib 5,4 trillion AQSh dollariga yetishi prognoz qilinmoqda⁴. Shuningdek, ishlab chiqarish sektorida raqamli transformatsiyaga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 2023-yilda 600 milliard AQSh dollaridan oshgani kuzatilgan⁵. Mazkur ko'rsatkichlar raqamli texnologiyalarning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni tobora ortib borayotganini hamda korxonalar boshqaruv tizimini raqamlashtirish zaruratini tasdiqlaydi.

Raqamli transformatsiya korxonalar boshqaruvida yangi yondashuvlarni shakllantirib, an'anaviy boshqaruv modellari o'rnini ma'lumotlarga asoslangan (data-driven) boshqaruv tizimlari bilan almashtirmoqda. Bunda qaror qabul qilish jarayonlari real vaqt rejimida amalga oshiriladi, risklar oldindan prognoz qilinadi va boshqaruv jarayonlari avtomatlashtiriladi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya tashkiliy tuzilmalarning moslashuvchanligini oshirib, gibril va tarmoqlangan boshqaruv modellarning rivojlanishiga xizmat qilmoqda [3]. Natijada korxonalar ichki resurslardan samarali foydalanish bilan bir qatorda tashqi muhitdagi o'zgarishlarga tez moslashish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Biroq, raqamli transformatsiya jarayoni o'z-o'zidan yuqori samaradorlikni kafolatlamaydi. Uning muvaffaqiyati ko'p jihatdan tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarning to'g'ri shakllantirilishi, xodimlarning raqamli kompetensiyalari, korporativ madaniyat hamda boshqaruv strategiyalarining o'zaro uyg'unligiga bog'liq. Shu sababli, raqamli transformatsiya sharoitida boshqaruv samaradorligini oshirish uchun kompleks va tizimli yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi.

Xususan, O'zbekiston iqtisodiyotida ham raqamli transformatsiya jarayonlari izchil rivojlanmoqda. Mamlakatda iqtisodiyotni raqamlashtirish, sanoatni modernizatsiya qilish va boshqaruv tizimlarini

1 <https://www.mdpi.com/2071-1050/17/14/6564>.

2 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1544612325005616>.

3 Muallif ishlanmasi.

4 <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/digital-transformation-market>.

5 <https://www.repordermanagement.com/blog/digital-transformation-statistics/>.

takomillashtirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida iqtisodiyotning real sektorida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilish asosiy vazifalar qatoriga kiritilgan [4]. Ushbu strategik yo'nalishlar korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirishda raqamli transformatsiyaning muhim omil ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli transformatsiya sharoitida korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirish masalasi zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda keng yoritilayotgan ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu muammo turli ilmiy maktablar vakillari tomonidan kompleks yondashuv asosida o'rganilib, tadqiqotlarda raqamli texnologiyalarning boshqaruv tizimlariga ta'siri, tashkiliy tuzilmalarning transformatsiyasi hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirish mexanizmlariga alohida e'tibor qaratilgan.

Xorijiy olimlar orasida E. Brynjolfsson va A. McAfee raqamli iqtisodiyot hamda texnologik innovatsiyalarning korxonalar faoliyatiga ta'sirini chuqur tadqiq etgan olimlar sifatida ajralib turadi [6]. Ularning ilmiy ishlari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali korxonalar operatsion xarajatlarni optimallashtirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va innovatsion faoliyatni jadallashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mualliflar "Second Machine Age" konsepsiyasi orqali raqamli transformatsiyaning iqtisodiy tizimlarga kompleks ta'sirini ilmiy jihatdan asoslab berganlar.

Shuningdek, G. Westerman raqamli transformatsiyani tashkilotlarning strategik rivojlanishida muhim omil sifatida talqin etib, uning muvaffaqiyati boshqaruv tizimining moslashuvchanligi hamda liderlik salohiyatiga bog'liqligini ta'kidlaydi [7]. Uning tadqiqotlariga ko'ra, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik yangilanish, balki korxonaning biznes modeli va boshqaruv falsafasini takomillashtiruvchi strategik jarayon hisoblanadi.

Bundan tashqari, T. Davenport tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarda ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv (data-driven management) konsepsiyasi asoslab berilgan bo'lib, unda katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali boshqaruv qarorlarini qabul qilish samaradorligini oshirish mumkinligi ko'rsatib o'tilgan [8]. Uning fikricha, Big Data va analitik vositalar korxonalar uchun strategik ustunlikni ta'minlovchi muhim resurslardan biriga aylanmoqda.

Yana bir muhim yondashuv K. Schwab tomonidan ilgari surilgan "To'rtinchi sanoat inqilobi" konsepsiyasida o'z aksini topgan [9]. Unga ko'ra, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish tizimlari ishlab chiqarish hamda boshqaruv jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqib, zamonaviy iqtisodiy modelni shakllantirmoqda.

MDH davlatlari olimlari tadqiqotlarida esa raqamli transformatsiya masalasi o'tish iqtisodiyoti sharoitida tahlil qilinadi. Xususan, S. Glazev raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va texnologik modernizatsiya jarayonlarini o'rganib, iqtisodiy samaradorlikni oshirishda davlat siyosati va institutsional islohotlarning muhim rolini qayd etadi [10].

Shuningdek, V. Makarov o'z ilmiy ishlarida raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimlarining transformatsiyasini tadqiq qilib, iqtisodiy modellashtirish hamda axborot texnologiyalarining boshqaruv samaradorligiga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslab beradi [11].

O'zbekistonlik olimlardan Sh. Shodmonov raqamli iqtisodiyot va boshqaruv tizimlarini rivojlantirishga bag'ishlangan tadqiqotlarida korxonalarda raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlarini yoritib bergan [12]. Uning fikricha, raqamli transformatsiya korxonalarining raqobatbardoshligini oshiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Yana bir mahalliy tadqiqotchi M. Yo'ldoshev boshqaruv tizimlarini raqamlashtirish jarayonlarini o'rganib, tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarning integratsiyasi orqali korxonalarda samaradorlikni oshirish mumkinligini ilmiy jihatdan asoslab beradi [13]. U boshqaruv tizimlarida innovatsion yondashuvlardan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etishini alohida ta'kidlaydi.

Yuqoridagi ilmiy qarashlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya sharoitida korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, u texnologik, tashkiliy va iqtisodiy omillarning o'zaro uyg'unlashuvi asosida shakllanadi. Shu bois, mazkur maqolada raqamli transformatsiya sharoitida korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirishning kompleks yondashuvlarini ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda raqamli transformatsiya sharoitida korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirish omillarini aniqlash va baholash maqsadida kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini ilmiy bilishning umumiy usullari — analiz va sintez, induksiya va

deduksiya tashkil etib, ular yordamida raqamli transformatsiya hamda boshqaruv samaradorligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tizimlashtirildi va ilmiy jihatdan asoslandi.

Shuningdek, institutsional yondashuv asosida raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar faoliyatiga ta'sir etuvchi huquqiy-me'yoriy muhit, raqamli infratuzilma va boshqaruv mexanizmlarining o'zaro uyg'unligi tahlil qilindi. Ushbu yondashuv orqali raqamli transformatsiya jarayonlarining korxonalar boshqaruviga ta'sir etuvchi tashkiliy va iqtisodiy omillari kompleks baholandi.

Tadqiqot davomida qiyosiy tahlil usulidan ham foydalanilib, an'anaviy boshqaruv tizimlari bilan raqamlashtirilgan boshqaruv modellarining samaradorlik ko'rsatkichlari o'zaro solishtirildi. Bunda operatsion samaradorlik, boshqaruv qarorlarini qabul qilish tezligi, resurslardan foydalanish darajasi va innovatsion faollik kabi ko'rsatkichlarga alohida e'tibor qaratildi.

Bundan tashqari, keys-stadi (case study) usuli asosida yirik xalqaro raqamli kompaniya — Amazon faoliyati misolida raqamli transformatsiyaning amaliy natijalari chuqur o'rganildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida raqamli transformatsiya sharoitida korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirish omillari kompleks tarzda tahlil qilindi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni joriy etish korxonalar boshqaruvining barcha darajalarida — strategik, operatsion va funksional bosqichlarda sezilarli o'zgarishlarga olib keladi. Ayniqsa, ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv (data-driven management), avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlari hamda integratsiyalashgan axborot platformalari boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim drayverlari sifatida namoyon bo'lmoqda.

Empirik tahlillar asosida aniqlanishicha, raqamli transformatsiya korxonalarda resurslar taqsimotining samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Xususan, ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya texnologik innovatsiyalar, jarayonlarni optimallashtirish va ichki nazorat tizimlarini takomillashtirish orqali resurslardan foydalanish samaradorligini oshiradi [14]. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish, ishlab chiqarish hajmini kengaytirish va umumiy iqtisodiy natijalarni yaxshilashga xizmat qiladi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirgan korxonalarda quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatiladi:

- operatsion xarajatlar o'rtacha 10–20% ga qisqaradi;
- mehnat unumdorligi 15–25% ga oshadi;
- boshqaruv qarorlarini qabul qilish tezligi sezilarli darajada ortadi;
- resurslardan foydalanish samaradorligi yaxshilanadi.

Bundan tashqari, xalqaro tadqiqotlarga ko'ra, so'nggi yillarda korxonalarining 63 foizi raqamli transformatsiya natijasida o'z faoliyatida samaradorlikning sezilarli oshishiga erishgan. Bu esa raqamli texnologiyalarning korxonalar boshqaruvidagi amaliy ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Raqamli transformatsiyaning iqtisodiy jihatlari tahlili shuni ko'rsatadiki, ushbu jarayon investitsiyalar hajmining ortishi bilan ham chambarchas bog'liq. Xususan, 2023-yilda sanoat sektorida raqamli transformatsiyaga yo'naltirilgan global investitsiyalar hajmi 600 milliard AQSh dollaridan oshgan. 2025-yilda esa raqamli transformatsiya bozori hajmi 1,1 trillion AQSh dollariga yetgani va 2031-yilgacha barqaror o'sish sur'atlari saqlanishi prognoz qilinmoqda [15]. Bu ko'rsatkichlar raqamli texnologiyalarni joriy etish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim vositasiga aylanib borayotganini ko'rsatadi.

Tashkiliy jihatdan olib borilgan tahlillar raqamli transformatsiya korxonalarda boshqaruv tuzilmasining moslashuvchanligini oshirayotganini ko'rsatadi. An'anaviy ierarxik boshqaruv modellari o'rnini bosqichma-bosqich tarmoqlangan va gibrid boshqaruv tizimlari egallamoqda. Bu esa korxonalarga bozor o'zgarishlariga tez moslashish, innovatsion faoliyatni jadallashtirish va ichki jarayonlarni yanada samarali tashkil etish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya inson kapitaliga bo'lgan talabni ham yangi bosqichga olib chiqib, xodimlarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish zaruratini kuchaytirmoqda.

Natijalar shuni ham ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki korxonalar faoliyatining innovatsion va bozor natijalarini ham yaxshilaydi. Xususan, ishlab chiqarish korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish innovatsion faoliyatni jadallashtirib, moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshiradi va umumiy boshqaruv natijadorligini yaxshilaydi. Bu esa raqamli transformatsiyaning kompleks iqtisodiy ta'sirga ega ekanligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, tahlillar raqamli transformatsiya jarayonida ayrim rivojlantirish talab etiladigan jihatlar mavjudligini ham ko'rsatdi. Jumladan, strategik yondashuvlarni yanada kuchaytirish, malakali kadrlar salohiyatini oshirish, texnologik infratuzilmani takomillashtirish hamda raqamli korporativ madaniyatni rivojlantirish boshqaruv samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi. Ayrim tadqiqotlarda qayd etilishicha, raqamli transformatsiya loyihalarining natijadorligi ko'p jihatdan aynan ushbu omillarning uyg'unligiga bog'liq hisoblanadi.

Xususan, O'zbekiston sharoitida ham raqamli transformatsiya jarayonlari izchil rivojlanib bormoqda. So'nggi yillarda mamlakatda iqtisodiyotni raqamlashtirish, davlat boshqaruvi va real sektor korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Ushbu islohotlar natijasida sanoat va xizmat ko'rsatish sohaslarida raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi sezilarli oshib, boshqaruv samaradorligini yaxshilash uchun qulay institutsional muhit shakllanmoqda. Bu esa mamlakatda raqamli transformatsiya orqali korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun mustahkam asoslar yaratilayotganini ko'rsatadi (2-jadval).

2-jadval. Tashkiliy va iqtisodiy samaradorlikni oshiruvchi asosiy elementlar⁶

№	Elementlar	Amalga oshiriladigan chora-tadbirlar	Ta'sir kuchi
1	Raqamli strategiya	Raqamli rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish	Boshqaruv tizimi integratsiyalashadi
2	Tashkiliy modernizatsiya	Moslashuvchan boshqaruv tuzilmasini joriy etish	Qaror qabul qilish tezligi oshadi
3	Texnologik integratsiya	AI, ERP, CRM tizimlarini joriy etish	Jarayonlar avtomatlashtiriladi
4	Inson kapitali rivoji	Kadrlarni qayta tayyorlash	Raqamli kompetensiyalar oshadi
5	Monitoring va nazorat	KPI va analitik tizimlar	Samaradorlik doimiy nazorat qilinadi

Jadvalda raqamli transformatsiya asosida korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirishning kompleks modeli ifodalangan.

Raqamli transformatsiya sharoitida korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini chuqur tahlil qilish maqsadida mazkur tadqiqotda Amazon kompaniyasi faoliyati misolida amaliy tahlil amalga oshirildi. Ushbu kompaniya raqamli transformatsiyani biznes modelining markaziy elementiga aylantirgan holda boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshirishga erishgan ilg'or korxonalardan biri hisoblanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Amazon kompaniyasida raqamli transformatsiya, avvalo, boshqaruv tizimining ma'lumotlarga asoslangan (data-driven) modelga o'tishi orqali amalga oshirilgan. Kompaniya o'z faoliyatida katta hajmdagi ma'lumotlarni (Big Data) tahlil qilish, sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish texnologiyalaridan foydalanish orqali qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirgan. Natijada logistika, marketing, mijozlar bilan ishlash va ta'minot zanjiri boshqaruvida yuqori aniqlik hamda tezkorlik ta'minlangan.

Korxonada tashkiliy jihatdan ham muhim o'zgarishlar amalga oshirilgan. An'anaviy ierarxik boshqaruv tizimi o'rniga moslashuvchan va tarmoqlangan boshqaruv modeli joriy etilib, kichik avtonom jamoalar ("two-pizza teams" konsepsiyasi) asosida faoliyat tashkil etilgan. Mazkur yondashuv qaror qabul qilish tezligini oshirib, innovatsion g'oyalarni qisqa muddatlarda amaliyotga joriy etish imkonini yaratgan. Natijada kompaniya bozor o'zgarishlariga tez moslashish va yangi mahsulotlarni samarali ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'lgan.

Iqtisodiy jihatdan olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya Amazon kompaniyasining samaradorligini sezilarli darajada oshirgan. Xususan, 2023–2025-yillar davomida kompaniyada avtomatlashtirilgan logistika tizimlari va sun'iy intellekt asosidagi prognozlash mexanizmlarining joriy etilishi natijasida yetkazib berish xarajatlari optimallashtirilgan, omborxonalar boshqaruvi takomillashtirilgan hamda mijozlarga xizmat ko'rsatish sifati yaxshilangan. Shu bilan birga, bulutli texnologiyalar asosidagi "Amazon Web Services" (AWS) platformasining rivojlanishi kompaniya daromadlarining muhim qismini shakllantirib, uning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qilgan [16].

Raqamli transformatsiya natijasida kompaniyada operatsion samaradorlikning oshishi quyidagi ko'rsatkichlarda namoyon bo'ladi: logistika jarayonlarining avtomatlashtirilishi hisobiga vaqt sarfi qisqargan, inventarizatsiya aniqligi oshgan hamda mijozlar buyurtmalarini bajarish tezligi sezilarli darajada yaxshilangan. Shu bilan birga, kompaniya tomonidan qo'llanilayotgan algoritmik boshqaruv tizimlari talab va taklifni aniq prognoz qilish imkonini berib, resurslardan samarali foydalanishni ta'minlagan.

Bundan tashqari, Amazon faoliyati raqamli transformatsiyaning inson kapitaliga ta'sirini ham yaqqol namoyon etadi. Kompaniyada xodimlarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni qayta tayyorlash va yangi texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga katta e'tibor qaratilgan. Bu esa boshqaruv tizimining samaradorligini oshirishda muhim omillardan biri bo'lib xizmat qilgan.

Yuqoridagi tahlillar asosida xulosa qilish mumkinki, raqamli transformatsiya korxonalar boshqaruvining tashkiliy va iqtisodiy samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Amazon tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni kompleks joriy etish, boshqaruv tizimini moslashuvchan tashkil etish va ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish mexanizmlarini rivojlantirish orqali korxonalar o'z

6 Muallif ishlanmasi.

raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Mazkur tajriba O'zbekiston korxonalarini uchun ham muhim amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ayniqsa boshqaruv jarayonlarini raqamlashtirish, logistika tizimlarini modernizatsiya qilish va inson kapitalini rivojlantirish yo'nalishlarida samarali qo'llanishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya sharoitida korxonalar boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini oshirish ko'p omilli va kompleks jarayon ekanligini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarni joriy etish boshqaruv tizimining barcha darajalarida sezilarli o'zgarishlarga olib kelib, qaror qabul qilish tezligi va aniqligini oshiradi, operatsion xarajatlarni optimallashtiradi hamda resurslardan foydalanish samaradorligini yaxshilaydi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya faqat texnologik yangilanish bilan cheklanib qolmasdan, korxonaning tashkiliy tuzilmasi, boshqaruv madaniyati va iqtisodiy mexanizmlarining uyg'un rivojlanishini talab etadi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyati asosan uchta muhim omilga bog'liq: birinchidan, boshqaruv tizimining moslashuvchanligi va strategik yo'naltirilganligi; ikkinchidan, zamonaviy raqamli texnologiyalarni integratsiyalashgan holda joriy etish darajasi; uchinchidan, inson kapitalining raqamli kompetensiyalari va innovatsion salohiyati. Ayniqsa, ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv modeliga o'tish korxonalarda samaradorlikni oshirishning muhim vositalaridan biri sifatida namoyon bo'ldi.

Amaliy tahlillar, jumladan, Amazon kompaniyasi tajribasi shuni ko'rsatdiki, raqamli transformatsiya jarayonida tashkiliy o'zgarishlar (moslashuvchan boshqaruv tuzilmalari, avtonom jamoalar) va iqtisodiy mexanizmlar (resurslarni optimallashtirish, xarajatlarni samarali boshqarish) o'zaro uyg'unlashganda yuqori samaradorlikka erishiladi. Bu esa korxonalarda raqamli transformatsiyani fragmentar emas, balki tizimli va strategik yondashuv asosida amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Raqamli strategiyani ishlab chiqish va joriy etish. Korxonalarda raqamli transformatsiya aniq strategik maqsadlar asosida amalga oshirilishi, barcha boshqaruv darajalari uchun yagona raqamli rivojlanish konsepsiyasi ishlab chiqilishi lozim.

2. Integratsiyalashgan axborot tizimlarini joriy etish. ERP, CRM, Big Data va sun'iy intellekt asosidagi tizimlarni joriy etish orqali boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish hamda samaradorlikni oshirish zarur.

3. Tashkiliy tuzilmani modernizatsiya qilish. An'anaviy ierarxik boshqaruv tizimlarini bosqichma-bosqich moslashuvchan va innovatsiyaga yo'naltirilgan boshqaruv modellariga transformatsiya qilish tavsiya etiladi.

4. Inson kapitalini rivojlantirish. Xodimlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish, ularni qayta tayyorlash va zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

5. Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruvni rivojlantirish. Qaror qabul qilish jarayonida analitik vositalar va katta ma'lumotlar (Big Data) imkoniyatlaridan keng foydalanish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish mumkin.

6. Innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash. Korxonalarda yangi texnologiyalarni joriy etish va innovatsion loyihalarni rivojlantirish uchun qulay tashkiliy hamda iqtisodiy sharoitlarni yaratish zarur.

7. Institutsional muhitni takomillashtirish. Davlat tomonidan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan siyosatni izchil davom ettirish, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish va investitsion muhitni yanada yaxshilash muhim hisoblanadi.

O'zbekiston sharoitida raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish, korxonalar boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilish va zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshirish mumkin. Mazkur yo'nalishda kompleks yondashuvni qo'llash, ilg'or xorijiy tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish hamda raqamli infratuzilmani rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022-yildagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni, <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 16.02.2026-yildagi "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha choratadbirlari to'g'risida"gi PF-21-sonli Farmoni, <https://www.lex.uz/uz/docs/-8050769>
3. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). Digital Economy Outlook 2023. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 324 p.
4. United Nations. E-Government Survey 2024: Digital Transformation for Sustainable Development. – New York, 2024. – 352 p.
5. Бугорский В. Информационная экономика и управление. – Санкт-Петербург: Питер, 2018. – 257 с.
6. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. – New York: W.W. Norton & Company, 2014. – 306 p.

7. Westerman G., Bonnet D., McAfee A. Leading Digital: Turning Technology into Business Transformation. – Boston: Harvard Business Review Press, 2014. – 292 p.
8. Davenport T. Big Data at Work: Dispelling the Myths, Uncovering the Opportunities. – Boston: Harvard Business Review Press, 2014. – 240 p.
9. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. – Geneva: World Economic Forum, 2016. – 172 p.
10. Глазьев С. Великая цифровая экономика: вызовы и перспективы. – Москва: Экономика, 2018. – 358 с.
11. Макаров В. Цифровая экономика: модели и методы. – Москва: ЦЭМИ РАН, 2019. – 317 с.
12. Shodmonov Sh. Raqamli iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021. – 280 b.
13. Yo'ldoshev M. Korxonalar boshqaruvida raqamli transformatsiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 256 b.
14. World Bank. Digital Development Report 2025. – Washington, DC, 2025. – 410 p.
15. International Monetary Fund. Digitalization and Productivity Growth. – Washington, DC, 2025. – 275 p.
16. [Macrotrends – Amazon Net Income Statistics](#)

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>